

ÖZET

Harita

İnsanlar, ilk çağlardan başlayarak, yaşadıkları çevrenin şeklini ve yapısını merak etmişler, etraflarında bulunan yer şekillerinin ve yapıların yerlerini tespit etme ihtiyacı duymuşlardır. Bu sayede de haritalar ortaya çıkmıştır. Haritalar, yeryüzünün belirli bir bölümünün belirli bir orana göre küçültülverek yüzey üzerine çizilmesi ile oluşturulur. Sosyal Bilgiler derslerinde en yaygın olarak kullanılan haritalar fiziki ve siyasi haritalardır.

Türkiye Fiziki Haritası

Kabartma Haritalar

Haritalar oluşturulurken çeşitli yöntemler kullanılır. Kabartma yöntemi de bunlardan birisidir. Kabartma haritalarda arazi, belirli bir yükseklikten bakılıyormuş gibi üç boyutlu olarak görünür. Bu haritaların pürüzlü yapısından dolayı yeryüzü şekillerinin yükseltilerini hissedebiliriz. Yeryüzü şeillerini en iyi gösteren haritalar bu haritalardır.

Kabartma Yöntemiyle Hazırlanmış Türkiye Haritası

Öte yandan, harita üzerindeki bilgiler yalnızca kabartmayla verilemeyeceğinden, bazı bilgileri vermek için çeşitli işaretler ve renkler kullanılır. Bu işaretlerin ve renklerin ne anlama geldiğini ifade etmek amacıyla haritanın bir köşesinde, harita anahtarı adı verilen bir tabloya yer verilir. Haritalardan en iyi şekilde faydalananmak için, bu işaretlerin ve renklerin anlamlarını bilmemiz büyük önem taşır.

Yan tarafta verilen harita anahtarında, başkent içi dolu bir kare, iller de içi dolu bir yuvarlak ile gösterilmiştir. Yükseltiler ise sağda yer verilen kutular içinde açık ve koyu renk tonlamaları kullanılarak verilmiştir.

Harita Anahtarı

ÖZET

Yeryüzü Şekilleri

Haritalarda çeşitli yeryüzü şekillerine yer verilir. Dağlar, akarsular, göller, ovalar, vadiler ve platoları bu yeryüzü şekillerinden bazlarıdır. Ülkemizde birçok dağ, ova, akarsu, göl, vadi ve plato bulunmaktadır.

Dağlar, yer kabuğunun çıktınlı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölgeleridir. Akarsular, doğdukları yerden, yağmur ya da eriyen karlarla beslenen belirli bir yatak boyunca sürekli ya da zaman zaman akan sularıdır. Akarsuların diğer yeryüzü şekillerinin oluşmasında da etkileri vardır.

Vadi adı verilen yeryüzü şekilleri akarsu yatağının aşınmasıyla oluşur. Akarsular tarafından derince yarılmış, çevresine göre yüksek olan geniş düzklere ise **plato** adı verilir. Öte yandan, çevrelerine göre cukurda kalmış düzklер de vardır. **Ova** adı verilen bu düzklер, akarsularla yarılmamıştır ve eğimleri azdır. Ovalar, çoğunlukla tarım için elverişli, verimli topraklarla örtülüdür.

Haritalarda gördüğümüz oluşumlardan bir diğeri olan **göller** ise genellikle yer kabuğu hareketleri sonucunda oluşan, toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu ya da tuzsuz durgun su birikintileridir.